

Reactie van BON op voorstel AMvB bij Wet TenT

- Aan: Ministerie OCW, t.a.v. vormgevers Besluit uitdrukingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs (AMvB bij WTT)
- Afzender: Ad Verbrugge, Felix Huygen en Francisca Wagenmakers namens Beter Onderwijs Nederland
- Betreft: Reactie van BON t.b.v. internetconsultatie voor concept AMvB Besluit uitdrukingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs
- Datum: 12 november 2020

Geachte betrokkenen,

Graag maakt de vereniging Beter Onderwijs Nederland gebruik van deze internetconsultatie om commentaar te geven op de concept-AMvB 'Besluit uitdrukingsvaardigheid en meerwaarde anderstalig onderwijs'.

Een woord vooraf:

Het voorstel voor de AMvB geeft nadere bepalingen bij de 'Wet taal en toegankelijkheid' (Wet TenT) zoals die nu voorligt in de Eerste Kamer. BON vindt het wijs en nodig dat de overheid nadrukkelijker ingrijpt om de training in de hoogste beheersingsvorm van de Nederlandse standaardtaal in het hoger onderwijs veilig te stellen, omdat duidelijk is gebleken dat de instellingen voor hoger onderwijs hierin veelal nalatig zijn. BON heeft kritisch op de nieuwe wet gereageerd. Zie:

<https://www.beteronderwijsnederland.nl/nieuws/2020/02/brief-aan-de-eerste-kamer-over-wetsvoorstel-taal-en-toegankelijkheid/>

Mocht de nieuwe wet aangenomen worden, dan hoopt BON dat de AMvB waarnaar de wet verwijst zodanig geformuleerd zal zijn dat de overheid een effectief instrument heeft om NVAO ertoe aan te zetten om alleen die overheidsbekostigde bacheloropleidingen te accrediteren die hun studenten het Nederlands op academisch niveau (wo-bachelor) dan wel vwo-niveau (hbo-bachelor) aanleren.

Om de lezer te helpen om onze onderstaande reactie op en suggesties voor het voorstel te interpreteren sluiten we af met de bijlage: Het standpunt van BON over het belang van de Nederlandse taal in het hoger onderwijs.

Reactie van BON op de concept-AMvB: wet noch AMvB zijn doelmatig

In het voorstel voor de AMvB staan nadere bepalingen over de uitdrukingsvaardigheid in de Nederlandse taal (bij het nieuwe artikel 1.3 zesde lid), over criteria waarbij geen instemming vereist is om te kiezen voor anderstalig onderwijs en over de interpretatie van het meerwaardecriterium (bij het nieuwe artikel 7.2) als het gaat over de keus voor een andere onderwijstaal dan het Nederlands. In de toelichting op het voorstel is te lezen dat het doel (blz. 5) van de nieuwe Wet TenT onder andere is om door wettelijke normen voor uitdrukingsvaardigheid in de Nederlandse taal te borgen dat instellingen deze opdracht realiseren. We lezen dat de wijziging van de wettelijke bepalingen een reactie is op de zorgen over de uitdrukingsvaardigheid van de studenten in het Nederlands als gevolg van de toename van anderstalige opleidingen en internationale oriëntatie die resulteert in minder aandacht voor de Nederlandse taal en context. BON deelt dit doel en de zorgen die geleid hebben tot de nieuwe wet.

De vraag die BON zich heeft gesteld is: Gaat de nieuwe Wet TenT met de bijbehorende AMvB zoals die nu is geformuleerd ervoor zorgen dat bovengenoemd doel gehaald wordt? Dus: Zorgen wet met AMvB er straks voor dat de uitdrukingsvaardigheid in het Nederlands van de studenten op het gewenste niveau komt en dat de toename van anderstalige opleidingen wordt ingeperkt? Het antwoord van BON op deze vraag is: Nee, BON verwacht dat ook de nadere regels in de AMvB hieraan geen enkele bijdrage zullen leveren. Hieronder lichten we dit toe.

Wat betreft de bevordering van de uitdrukingsvaardigheid (Artikel 3.12) in het Nederlands worden in het voorstel twee eisen geformuleerd die volgens BON weinig zullen bijdragen aan de ontwikkeling van de Nederlandse academische taalvaardigheid van de studenten:

(1) Ten eerste lezen we de eis dat de Nederlandse studenten van de instelling steun dienen te krijgen om het taalniveau waarmee ze instromen op peil te houden. Het ambitieniveau van deze bepaling is

volgens BON te laag, omdat in het hoger onderwijs bekend is dat de meeste studenten met een (te) zwakke Nederlandse taalbeheersing in het hoger onderwijs instromen. Aan buitenlandse studenten worden helemaal geen eisen gesteld wat betreft hun Nederlandse taalbeheersing en taalontwikkeling. Ook dit vindt BON teleurstellend, omdat in het maatschappelijke debat keer op keer het belang van Nederlandse taaltraining voor buitenlandse studenten benadrukt is. Dit is nodig om hun blijfkans te vergroten, evenals hun betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving.

(2) Ten tweede lezen we de eis dat de instelling deze Nederlandse studenten begeleiding aanbiedt om in het Nederlands te leren communiceren over in de opleiding opgedane kennis en inzichten. Daarbij worden echter voorbeelden gegeven over vormen van begeleiding die volgens BON zo vrijblijvend zijn dat van serieuze academische taaltraining in de opleidingen vermoedelijk geen sprake zal zijn.

Verder worden in de concept-AMvB (Artikel 3.13) criteria gegeven waarbij opleidingen geen toestemming hoeven te vragen om een andere onderwijstaal dan het Nederlands te kiezen. Daarbij lezen we dat dit geldt voor opleidingen die door regionale of economische omstandigheden graag een hoge instroom van buitenlandse studenten willen hebben of voor opleidingen die in samenwerking met een buitenlandse instelling voor hoger onderwijs een (deel van een) opleiding verzorgen. BON vindt het onterecht dat een hoge Nederlandse taalbeheersing van zowel Nederlandse als buitenlandse studenten blijkbaar volgens dit voorstel als onnodig wordt gezien. Dit kan noch in het belang van de studenten zelf zijn, noch van de ontwikkeling van de betreffende regio, noch van de economie.

Als laatste wordt in het voorstel toegelicht (Artikel 3.14) wanneer het voor een opleiding meerwaarde heeft om voor een andere onderwijstaal te kiezen dan het Nederlands. De criteria zijn echter zo geformuleerd dat er vrijwel geen opleiding te bedenken is waarvoor die meerwaarde niet zou gelden. BON vindt het teleurstellend dat dit voorstel de noodzaak van adequate beheersing van de Nederlandse taal voor alle studenten niet inziet.

BON concludeert dat de concept-AMvB niet zal bijdragen aan het doel waarvoor de nieuwe wet in het leven geroepen is. Het lijkt erop dat die eerder het tegenovergestelde zal bereiken: legitimering vanuit de overheid om nog meer opleidingen geheel te verengelsen en nog minder aandacht voor de training in de hoogste beheersingsvorm van de Nederlandse standaardtaal.

Hoe wel? Voorstel voor verankering van Nederlandse taaltraining in AMvB bij Wet TenT

De hieronder genoemde overheids-eisen zijn volgens BON minimaal nodig om training van de hoogste beheersingsvorm van de Nederlandse standaardtaal veilig te stellen. Per eis wordt genoemd waar deze wat BON betreft in een AMvB genoemd dient te worden, nu de wet hiervoor geen formulering heeft. (N.B. De wet zoals die nu voorligt bij de Eerste Kamer lijkt wel duidelijk aan te geven dat aan de taaleisen voldaan dient te worden om geaccrediteerd te worden door NVAO. Dat vindt BON essentieel. Aan ondergenoemde eisen dient dan voldaan te worden.)

De AMvB Art. 3.12 (bij wetsartikel 1.3 zesde lid delen a, b en c) over het niveau van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands (a), het bieden van ondersteuning gericht op de uitdrukkingsvaardigheid (b) en uitzonderingen eventueel te verlenen door de examencommissie (c), dient uit de volgende boodschappen te bestaan:

(1) (Bij deel a) Alle hbo-studenten die een overheidsbekostigde bacheloropleiding volgen kunnen hiervoor alleen slagen wanneer zij het Nederlands beheersen op het niveau 4F van de referentieniveaus taal (of C1 uit het ERK). Voor wo-bachelorstudenten geldt het nog te beschrijven niveau 5F (of C2 uit het ERK), dus het academisch niveau. Het gaat om zowel algemene taal als vaktaal.

(2) (Bij deel b) Iedere student die ingeschreven is voor een overheidsbekostigde bacheloropleiding volgt een onderwijsprogramma waarvoor geldt dat voor minimaal 60% van dit onderwijs de onderwijstaal Nederlands is. Alleen wanneer de bacheloropleiding een taal betreft anders dan Nederlands, geldt een minimum van 40%.

(3) (Bij deel b) Nederlandse taaltraining (onder leiding van taaldocenten) is voor elke student een verplicht deel in het onderwijs van elk overheidsbekostigd bachelorprogramma.

(4) (Bij deel b) Docenten die in het overheidsbekostigde bacheloronderwijs onderwijs verzorgen waarvan de onderwijstaal Nederlands is, beheersen het Nederlands op academisch niveau (het nog te formuleren niveau 5F of niveau C2 uit het ERK).

(5) (Bij deel c) Examencommissies verlenen geen vrijstellingen voor het volgen van de hierboven genoemde regels.

NB Aangezien opleidingseisen voor Nederlandse en internationale studenten niet mogen verschillen is zo geborgd dat ook buitenlandse bachelorstudenten aan de bovengenoemde taaleisen voldoen. NB BON is van mening dat aan drie taaldidactische basisvoorwaarden voldaan moet worden om zinvolle begeleiding te geven bij het realiseren van het gewenste taalniveau. Deze staan in de boodschappen 2, 3 en 4 hierboven. BON vindt dat het bij uitdrukkingsvaardigheid gaat om doel- en doelgroepgerichte taalproductie en -perceptie in zowel algemene taal als vaktaal. De genoemde taalreferentiekaders zijn voor beide te gebruiken. Wel dient het 'Referentiekader doorlopende leerlijnen taal en rekenen' uitgebreid te worden met het taalniveau 5F dat overeenkomt met het academisch niveau (in grote lijn vergelijkbaar met C2 uit het ERK).

De AMvB Art. 3.13 (bij wetsartikelen 5.6a achtste samen met negende lid en 7.2.2 lid c, 7.2.5 en 7.2.6 en 7.3c) die uitleg geeft over uitzonderingen waarvoor geen toestemming vereist is voor het voeren van een andere onderwijstaal dan het Nederlands, dient de volgende boodschappen in te houden:

(6) Alleen wanneer een overheidsbekostigde bacheloropleiding een taal betreft anders dan Nederlands, mag zonder toestemming voor maximaal 60% van de opleiding voor de andere taal gekozen worden. In dat geval dient voor minimaal 40% van de opleiding de onderwijstaal Nederlands te zijn.

(7) Indien specifieke regionale of economische omstandigheden nopen tot een relatief hogere instroom van buitenlandse studenten in een overheidsbekostigde masteropleiding of indien een (deel van een) overheidsbekostigde masteropleiding wordt verzorgd met een buitenlandse instelling hoeft geen toestemming gevraagd te worden voor het voeren van een andere onderwijstaal dan het Nederlands, mits de opleiding de buitenlandse studenten het Nederlands aanleert op minimaal B2-niveau.

De AMvB Art 3.14 (bij wetsartikelen 7.2.lid 2.c en 7.2 lid 5) die toelichting geeft op het meerwaardecriterium, dient de volgende boodschappen te bevatten:

(8) Alleen wanneer een overheidsbekostigde bacheloropleiding een taal betreft anders dan Nederlands, is er meerwaarde om een deel van de opleiding in die andere taal te geven. In dat geval dient voor minimaal 40% van de opleiding de onderwijstaal Nederlands te zijn. (Dat is de enige uitzondering voor een overheidsbekostigde bacheloropleiding.)

(9) Wat betreft het meerwaardecriterium voor een overheidsbekostigde masteropleiding: BON vindt dat voor de beslissing om voor een andere onderwijstaal dan het Nederlands te kiezen de wet met AMvB gevolgd kunnen worden. Daaraan dient echter toegevoegd te worden: In de betreffende overheidsbekostigde masteropleiding dienen buitenlandse studenten het Nederlands altijd aan te leren op minimaal het niveau B2.

Bijlage Het belang van Nederlands in het hoger onderwijs

BON is van mening dat iedere student die door de Nederlandse overheid bekostigd hoger onderwijs volgt, de Nederlandse taal in de bachelorfase op academisch niveau (wo-bachelor) of vwo-niveau (hbo-bachelor) dient aan te leren. Daartoe dienen zowel uit taaldidactisch oogpunt als in het belang van de kwaliteit van de opleiding als geheel de volgende keuzes gemaakt te worden: de onderwijstaal in iedere bacheloropleiding dient voor het grootste deel Nederlands te zijn; Nederlandse taaltraining (gegeven door bevoegde taaldocenten) dient een verplicht onderdeel van het studieprogramma te zijn en alle docenten betrokken bij onderwijs waarbij de onderwijstaal Nederlands is dienen het Nederlands minimaal op academisch niveau te beheersen. Voor dit standpunt heeft BON de volgende argumenten:

(1) Ten eerste is het belangrijk dat afgestudeerden met vakgenoten en niet-vakgenoten in goed Nederlands over hun vak kunnen communiceren en daarnaast de taalvaardigheid hebben om hun rol als hoger opgeleiden in het maatschappelijk debat in onze democratische samenleving in te nemen. Het taalniveau dat daarbij past is een forse stap hoger dan het niveau dat zij hadden aan het begin van de studie. (Taaldocenten in het hoger onderwijs bepleiten de drie hierboven genoemde basisvoorwaarden om dit taalbeheersingsniveau te realiseren.) Ook omdat het Nederlands volgens

recent onderzoek van de Taalunie van belang is in 94 procent van de banen in Nederland, is veel aandacht voor beheersing van hoogwaardig Nederlands tijdens de studie onontbeerlijk.

(2) Het tweede argument is dat kennisontwikkeling bij de meeste studenten effectiever is wanneer het Nederlands de onderwijstaal is en niet het Engels. Dit komt doordat kennisontwikkeling sterk afhankelijk is van taalbeheersing en Engels voor de meeste studenten een tweede taal is, die zij slechter beheersen dan het Nederlands. (BON is overigens een groot voorstander van meertaligheid in het hoger onderwijs; we menen juist dat studenten er gebaat bij zijn als ze in het kader van internationalisering getraind worden in meerdere talen – waarvoor een uitstekende beheersing van het Nederlands het beste fundament vormt.)

(3) Het derde argument is dat de Nederlandse standaardtaal verzwakt als hoogopgeleiden zich deze hoogste beheersingsvorm van het Nederlands niet eigen maken. De gevolgen van een zwakkere landstaal voor onze democratie en onze kennis-economie zijn groot. Dan zakt het niveau van het funderend onderwijs, zakt het niveau van de prestaties op de arbeidsmarkt, zakt het niveau van het maatschappelijk debat en neemt de tweedeling in de samenleving toe.

NB BON gaat graag met u in discussie over dit standpunt. Nodig ons uit!